

Földpályák és csillagpályák

A kert alatt, az alatt a kert alatt, ahol szabad napjaimat apró foglalatosságokban: matatásokkal, heverészéssel, olvasással, el-eltünődésekkel, beszélgetésekkel, egyszóval afféle ejtőzéssel töltöm, mostanában nyomvonalat jelölnek ki. Mondják, hogy autópálya nyomvonalát, autótutét, lehet, hogy csak egyszerű közútét, szénásszekérnek, kerékpárnak, gyalognak, busznak egyaránt használhatót. Mindegy, hogy mire valót, fő az, hogy új ut lesz belőle, új pálya, a régi helyett. Mérnökök járnak a vidéken, geodéták, földmérők, műszerekkel és mércékkel, távcsövekkel, számomra rejtelmes mindenféle eszközzel. Amit közülük megismerek, az a teodolit, vízszintes és függőleges szögek mérésére alkalmas, földtani eszköz. A tervezett új ut nyomvonalát többször is módosították a szakemberek, mióta a tevékenységüket figyelem; tanácskoztak, vitatkoztak, számolgattak. Láthatóan nem olyan egyszerű egy pályát kijelölni.

Mondtam az imént, hogy a kertben el-eltünődni is szoktam, a készülődő pálya nyomvonalának keresgélése még határozott tárgyat, hogy szakszerű és témábavágó legyek: határozott nyomvonalat is ad máskor bizony szanaszét kószáló tünődéseimhez.

Már maga az a teodolit is alkalmas rá, hogy eljátszadzom vele gondolatban. A teodolit ugyanis nemcsak földtani eszköz, hanem csillagászati is. Nemcsak földi pályát lehet mérni s megállapítani vele, hanem csillagpályákat is. Ugylátszik, égen és földön egyformán vannak szögek, függőlegesek és vízszintesek, meg másféle, kellemetlenebb szögek is, rozsdásodók és sebet hasítóok.

Földpálya tehát, meg csillagpálya -- innen már csak egy lépés, hogy gondolataimmal játszva, mint mondani szoktam: ejtőzve, eljussak az az emberig, emberek pályájáig, életpályáig. Mivel-hogy az embert földi lénynek, meg egy kicsit égi jövevénynek is gondolom, földönfutó csillagnak, olykor bizony még balcsillagzatnak is, olykor meg hulló csillagnak. Nagyritkán üstökösnek s mindig-mindig bolygónak. Mindenesetre csillagok rokonának. Pályája, életpályája hasonlatos azokéhoz a világokéhoz, melyek nyáréjeken a fejünk fölött a magasban járnak és forognak. De meg a pályája, az életpályája hasonlatos ahhoz a műhöz, müuthoz is, mely mostanában a kert alatt készül, a kert alatt, ahol szabad gondolataimat töltöm szabad napjaimon.

Ha az emberi életpálya úgy készül, ahogyan a lenti utnak a nyomvonalát kijelölik, azt bizony, megvallom, nem szeretem. Nem szerettem már Madách Tragédiájában sem azt a jelenetet, a falanszterképet, melyben koponya-alkata szerint jelöli ki a rideg tudomány, ál-tudomány, gyerekek közül a pásztornak valót;-- Madách sem szerette ezt a pillanatot, nem szerette, mert félt tőle és féltette tőle az embert és az emberiséget. Jobban szerette volna s jobban szeretnék mindahányan, ha nem koponya-forma, hanem a benne mozduló értelem szerint dőlhetne el az alkalmasság, a képesség, a tehetség az emberi pályákra. A benne mozduló, a benne forgó értelem szerint, dőlne el, ahogyan fejünk fölött saját törvényük szerint járnak, saját törvényük szerint forognak nyáréjeken, a magasban azok a tündöklő világok.

De ha az emberi életpálya úgy készül, ahogyan a kert alatt az utnak a nyomvonalát nem kijelölik, hanem , amint már tavasz óta megfigyelem, keresgélük, vitatkozva, tárgyalva, tanácskozva, latolgatva, az már inkább kedvemre való. Az az ut ugyanis tartósnak

készül és messzire visz, megéri úgy tervezni, megfontoltan, ahogyan egy életpályát kellene: megalapozottan, tartósra építve s ha a messzi célhoz el nem érve is -- hisz melyik emberi út visz el az igazi célhoz? -- de a távoli s talán sohase elérhető célt legalább megközelítőn.

Méginkább kedvemre való a kert alatt tervezett útról az az értesülésem, hogy nyomvonalát miért módosították többször is. Mert minél kevesebb kárt akarnak okozni az építésével. Kimélni akarják vele az utjába eső kerteket-telkeket-házakat. Mint halom, elkanyarítják egy kicsit arrébb, hogy ne kelljen kiirtani miatta egy kedves, kicsike erdőt, valami kis ligetet, melyben szépek és egészségesek a fák s melyben oly boldogan élnek madarak. Ez igen, ez kedvemre való utak irányának megválasztásában, mert valahogy így képzelem el emberi életpályák vezetését is. Így, ilyen kiméletesen kellene vezetnünk a magunk emberi utjait is, pályafutásainkat. Kikerülve, megvédve mindazt, ami a mások életében gondozott, féltett, ápoltt kiskert és nem kegyetlen célratöréssel át-gázolni rajta, kárt okozva mások munkájában, otthonában, emberi büszkeségében, méltóságában, kárt téve a lelkinyugalmuk épségében. Ugy kellene vezetnünk pályánk műutjait, hogy akár kerülő, akár kanyar árán is békén hagyjuk a többiek, a mások kedves kiserődít, a meghitt ligeteit, ahol szépek és egészségesek a fák s ahol a mások boldogságának madarai élnek és énekelnek.

És megtanít, míg figyelem a kert alatt a pálya kijelölésének, lám, nem is olyan egyszerű munkáját, megtanít e pályaválasztás, e műut-választás gondja még valamire. Eltűnődöm azon is, hogy egy országutat éppúgy, mint egy életpályát végigvezetni valahogyan úgy volna igazán emberi és emberséges, hogy ha bármennyi kanyarodót,

fordulót, kereszteződést, netán kitérőt vagy zsákutcát kell is kényszerűségből beleiktatni, az, aki végigmegy az életpályáján s változik is talpa alatt az út anyaga, minősége, csuszamlós lesz vagy felfagyott vagy rázós, az az ember mindvégig, mindhalálíg önmagához hü, önmagával azonos maradjon.